

COMUNICARE DIDACTICĂ

PROFESOR KOSA ROZALIA
LICEUL TEHNOLOGIC „AVRAM IANCU,, TG –MUREȘ

A comunica înseamnă să împărtășești informații. Este o artă să comunici eficient. Comunicarea, atât cea didactică cât și cea de la nivelul societății, rămâne o problemă deschisă pentru cercetare. Limbajul didactic are caracteristici proprii. Centrarea pe obiective a elevului, a profesorului și mediului de învățare prezintă învățarea învățării, altfel spus, comunicarea didactică este una evaluativă și auto evaluativă atât pentru profesor cât și pentru elev. În școală se regăsesc și bariere de comunicare.

Comunicarea didactică nu se împacă cu superficialitatea, narcisismul, indiferența, rigiditatea, elemente care duc la dispariția filonului afectiv care conduce la dispariția interesului elevului.

Domeniul comunicării a fost fondat în ultimele decenii din cauza volumului mare de informații și necesitatea de a învăța pe oameni să comunice eficient.

Conform definiției din *Marele Dicționar Psihologic*, comunicarea verbală și nonverbală este un ansamblu de relații care se stabilesc între aspectele verbale ale comunicării umane, aspectele non verbale și variabilele psihologice și sociale implicate în procesul comunicațional.,

La origine cuvântul comunicare înseamnă: a face ca un lucru să fie împărțit, împărțășit.

Comunicarea are ca obiective descoperirea personalității o mai bună înțelegere a relațiilor umane.

Comunicarea didactică se poate defini ca fiind o comunicare instrumentală, direct implicată în susținerea unui proces sistematic de învățare.

Schema oricărei comunicări cuprinde:urmatoarele elemente ca factorii care ajuta comunicare, disponerea lor,situatiile de comunicare precum si elemente care perturba comunicarea.

Este un fapt bine cunoscut că procesul de învățământ se realizează prin și pentru comunicare, fiind, în ultimă instanță, un act de comunicare.

Comunicarea, la rândul său, conține prin ea însăși potențial educativ: transmitere de cunoștințe, formarea gândirii și facilitarea operațiilor intelectuale, autoreglarea activității intelectuale, transmiterea codurilor caracteristice fiecărei științe, etc., între comunicare și educație existând un raport de interdependență. Personalitatea fiecăruia poate fi considerat un factor decisiv în comunicare factorul uman fiind conștient de rolul său comunicativ cognitiv.

Profesorul Pavelescu afirmă că stilul este o carte de vizită a individului care ne indică cu exactitate personalitatea fiecăruia. Comunicarea didactică depinde în mare măsură de măiestria didactică și măiestria educațională a fiecăruia.

Există mai multe modele pentru profesorul contemporan. I. Sulea Firu ierarhizează trăsăturile unui profesor competent astfel:

1. normalitate, inteligență, moralitate
2. caracter moral
3. putere de muncă
4. cadrul explicării lămurite
5. vocație
6. pregătire.

Astfel ajungem la concluzie că personalitatea unui profesor poate influența elevul dincolo de orele petrecute în clasă.

Comunicarea, atât cea didactică cât și cea de la nivelul societății, rămâne o problemă deschisă pentru cercetare în privința posibilităților de realizare a unei comunicări integrale, o comunicare în care pierderea de informații să fie minimă, obținându-se o satisfacție pentru ambii interlocutori, și în care ceea ce se receptează să coincidă într-o măsură semnificativă cu input-ul de la capătul emiterii.

Se pot menționa și unele contradicții posibile între educație și comunicare, cum ar fi impactul educativ al mass-mediei existente în societatea modernă, cât și a altor mijloace cu acțiune educativă, material bibliografic, prelegerea ținută de profesor, dar care se manifestă cu precădere într-o singură direcție, căpătând aspect de caracter impus și receptare pasivă.

În plus, informația obținută prin aceste mijloace și în special, prin mass-media, poate acuza o lipsă de coerență, o anumită standardizare sau stereotipie, anulând particularitățile individuale și de grup și limitând aspectele formative ale individului.

În aceste condiții de „bombardament informațional” instruirea școlară capătă valențe și responsabilități suplimentare, printre care aceea de a-i învăța pe educați de a integra/structura și analiza informația, dezvoltându-le capacitatea de a transforma un mesaj în semnificație. În acest scop, instruirea școlară are la îndemână un instrument fundamental, limbajul, dar comunicarea presupune mai mult de atât.

Comunicativitatea didactică este adresativă și stimulativă și presupune o foarte bună cunoaștere psihopedagogică a elevului. Fiind de un real folos empatia o altă dominantă pentru realizarea unei comunicări didactice eficiente este partea docimologică profesorul fiind un bun cunoscător al mijloacelor de evaluare iar el trebuie să fie conștient de realizarea unui feed-back venit din partea elevilor.

Limbajul didactic are caracteristici proprii. Utilizează limbajul obișnuit, vocabularul, structurile gramaticale, modul uzual de expunere pentru că va recurge la noțiunile de transmis cu ajutorul acestora.

Dacă se are în vedere că cele mai multe dintre noțiuni au multiple semnificații, atunci vom recunoaște o relativă indeterminare a limbajului didactic. Această relativă libertate poate fi înțeleasă în sensul ei pozitiv, favorizând gândirea și formularea exprimării potrivite, dar poate deveni și obstacol când se transmit cunoștințe noi.

În comunicarea didactică trebuie să fim preciși și expresivi, în același timp, prin claritate și concizie facilitând atât transferul cât și înțelegerea mesajului transmis; informațiile transmise trebuie adaptate scopului, obiectivelor didactice și nivelului intelectual al cursanților.

În comunicarea didactică, prezentarea și exprimarea cunoștințelor îmbracă forme diferențiate, în funcție de auditoriul cărui îi sunt destinate, de aceea se poate spune că limbajul didactic are un destinatar precis definit, variabil după nivelul, interesul, formele de utilizare viitoare a celor comunicate.

Centrarea pe obiective a elevului, a profesorului și mediului de învățare prezintă învățarea învățării, altfel spus, comunicarea didactică este una evaluativă și auto evaluativă atât pentru profesor cât și pentru elev.

Determinantă rămâne caracteristica formativă a comunicării didactice, profesorul exercitându-și influența simultan asupra conținuturilor și a elevului. Se realizează o interacțiune comunicațională autentică și eficientă dacă fiecare personalitate se angajează total și exprimă sincer emoțiile acceptând ideile și sentimentele celorlalți. Metodele interactive sprijină dezvoltarea unei comunicări eficiente și ajută la înlăturarea dezgustului elevilor pricinuit de incapacitatea acestuia de a înțelege pe acestea și de a accepta ideile acestora. Relația elev-profesor trebuie să fie astfel structurată încât elevul să îndrăznească să acționeze în prezența profesorului să coopereze cu el să permită să aibă viziuni personale asupra problemelor

În acest context se evidențiază raportul dintre limbajele verbal, paraverbal și nonverbal

utilizate de profesori în corelație cu obiectivele didactice și cu partenerii elevi. Stilul profesorului definește predominanța verbal-nonverbal prin atitudinile personale care demonstrează ceea ce crede, dar și ceea ce așteaptă de la elevi, ceea ce respinge și ceea ce acceptă în dialogul educațional.

Unii profesori consideră că prin abuz verbal țin sub control clasă. Un mesaj este mai credibil și suportă o înțelegere mai profundă atunci când, în transmiterea lui suportul verbal și nonverbal se îmbină eficient.

Aria nonverbalului adaugă opțiuni pe zi ce trece. Unii autori extind această arie la toate lucrurile care ne reprezintă. Câte poți spune despre un om numai privindu-l din perspectiva modului în care își alege îmbrăcămintea pe care o consideră potrivită cu statutul său. Sau aranjarea mobilierului în așa fel încât să încurajeze interacțiunea de grup. Din păcate, aranjarea băncilor în clase favorizează comunicarea în direcția profesorului, și nu între elevi. Unele cercetări includ în aria nonverbalului și oferirea de daruri,¹ sugerează că părinții care oferă cărți copiilor pot să le ceară acestora să fie mai studioși.

Comunicarea nonverbală definește un cadru deosebit de fertil în dezvoltarea interrelaționării didactice, nu poate fi despărțită de comunicarea didactică.

Clasa de elevi și colectivitatea școlară în general, este un mediu de comunicare prilejuit de sarcina comună și de relațiile interindividuale ale membrilor. O comunicare deschisă, fără restricții, fără formalism și ritualuri inutile mărește încrederea membrilor în virtuțile grupului școlar.

În școală se regăsesc și bariere de comunicare cum ar fi distorsiunile sau inexistența unui repertoriu comun între profesor și elev care duce deseori la perturbarea comunicării. Supra încărcarea informațională care pune elevul în fața unei abundențe extreme de informație, poate duce la dezvoltarea unui refuz față de activitatea respectivă, la confuzii, epuizare fizică și motivațională. Se vorbește în literatura de specialitate de condiții care facilitează înțelegerea mesajului care în accepțiunea lui Gilles Ferry se grupează în condiții – operatorii care impun că mesajul să fie formulat în termeni sesizabili și semnificativi pentru elevi și condiții afective care se referă în mod special la acceptarea persoanei profesorului. Mecanismul vorbirii didactice se sprijină pe calități ca forța, corectitudine iar o primă datorie a profesorului este să se facă auzit gășind o tonalitate adecvată. Este un fapt certificat de către Landsheere și colaboratorii săi că un profesor apropiat, simpatic, elevilor obține mult mai ușor rezultatele scontate decât cel care dă dovadă de rigiditate și în fața lui doar importanța materie predate contează. Profesorul trebuie să trateze elevii ca pe niște parteneri reali în învățare acordând timp suficient problemelor elevilor, lărgind libertatea acestora.

Blocarea comunicării prin relații reci, birocratice și alte manifestări psiho-comportamentale din partea unor cadre didactice face să scade randamentul comunicării și implicit cel școlar.

Funcționând normal, pe principiul feed-back-ului procesul de comunicare facilitează realizarea sarcinii, asigură coeziunea grupului, valorizează pe fiecare membru, acționând ca factor de omogenizare.

Dacă, prin comportamentul său, profesorul se face „acceptat” de elevi se creează condiții ca grupul școlar (clasă) să devină receptiv și deschis cooperării.

Folosind un limbaj inteligibil și adecvat, bazat pe o comunicare expresivă și convingătoare, cadrul didactic va încerca să transfere conținutul predat în mod atractiv, nuanțat, argumentat și inteligibil, apelând la întregul arsenal metodic și logistic de care dispune, depășind simplul și plictisitorul monolog într-o expunere elevată și argumentată care va schimba conformismul în participare și activism.

---

¹ De Vito, 1988, apud, I., O., Pânișoară, Polirom, 2006.

Prin intermediul feed-back-ului influențarea devine bilaterală pentru că așa cum spunea Leon Bloy, nu se știe “cine dă și cine primește”.

Astfel, cadrele didactice trebuie să învețe deopotrivă cu elevii și chiar de la aceștia.

În acest mod profesorul și elevii trebuie să se influențeze unul pe altul dialogul devenind mai viu și mai nuanțat în funcție de așteptările ambilor termeni ai relației implicate în activitatea didactică și nu în mod unilateral.

În toate situațiile educaționale, datorită statutului profesorului, autoritate, competență, prestigiu, capacitatea de influență este net superioară elevilor și studenților și este normal să fie așa. În asemenea relații de influențare a elevilor prin comunicare, cadrul didactic poate să exercite comportamente de rol constructive. - Cu efecte pozitive -, sau distructive. - Cu impact negativ - și neutru, fără impact real asupra receptorului.

Prin intermediul comunicării didactice profesorii și elevii pot să se conformeze normelor școlare sau pot să-și păstreze independența; pot să cedeze presiunilor sociale, cerințelor educative, să le accepte și să se supună acestora.

Fiind un proces atât de complex, comunicarea didactică cunoaște mai multe abordări și mai multe definiții.

În didactică, astfel că se mai utilizează și cel de comunicare educațională sau pedagogică, care mijlocesc fenomenul educațional în ansamblul său, indiferent de conținuturile, nivelurile, formele sau partenerii implicați.

Față de acestea, comunicarea didactică apare ca formă particulară obligatorie în vehicularea unor conținuturi determinate specifice unui act de învățare sistematică asistată.

Din perspectiva educației formale comunicarea didactică constituie baza procesului de predare și asimilare a cunoștințelor în cadrul instituționalizat al școlii și între parteneri cu statusuri determinate: cadrele didactice ca principali agenți educaționali și cele ale elevilor, în subordonarea nemijlocită față de conducerea unei asemenea instituții.

O problemă în comunicarea didactică constituie și formularea întrebărilor și acceptarea răspunsurilor. Profesorul conform lui G. Leroy poate formula întrebări limitate sau închise și întrebări cuprinzătoare sau deschise. Putem afirma că întrebările limitate adresate de către profesor în serie formează un lanț care încătușează gândirea elevului, stimulează doar să facă progrese în obținerea unor cunoștințe după o schemă prestabilită iar întrebările deschise pot ajuta elevul să formeze deprinderile unei gândiri critice.

Comunicarea didactică nu se împacă cu superficialitatea, narcisismul, indiferența, rigiditatea, elemente care duc la dispariția filonului afectiv care conduce la dispariția interesului elevului. O activitate ce pune în relație cadrul didactic și elevul pentru realizarea unor obiective comune, este și un proces psihosocial de influențare prin limbaje specifice a atitudinilor, comportamentelor, convingerilor, a comportamentelor, a componentelor motivațional afective și volitive.

De aceea, a comunica eficient și expresiv cu ceilalți și cu sine presupune:

- Să informezi inteligibil și să facilitezi înțelegerea mesajului transmis;
- Să dezvolți gândirea, afectivitatea, motivația, voința și personalitatea elevilor;
- Să sesizezi și să conștientizezi reacțiile, atitudinile și manifestările comportamentale ale celor cu care comunic;
- Să convingi pe cei cu care comunic.

Orice cadru didactic trebuie să fie conștient de responsabilitatea față de cuvântul rostit într-o societate în care totul se petrece sub semnul rapidității, în care greșelile de exprimare sunt considerate fără importanță și în care nimeni nu răspunde pentru ce a spus, în care nimeni nu așteaptă răspuns la intervenția sa într-o conversație.

Comunicarea interumană este una din dezideratele acestui nou secol. Eșecul sau reușita comunicării didactice depinde în foarte mare măsură de personalitatea profesorului care trebuie să stăpânească nu numai noțiunile teoretice dar și cele practice, dar în același timp

trebuie să dea dovadă de tac pedagogic.

BIBLIOGRAFIE

- COSMOVICI, A., LUMINIȚA IACOB, *PSIHOLOGIE ȘCOLARĂ*, POLIROM, 1999
- CERGHIT I., VĂIDEANU G., *CURS DE PEDAGOGIE*, UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
- DUMITRU, I. AL., *DEZVOLTAREA GÂNDIRII CRITICE ÎN ÎNVĂȚAREA EFICIENTĂ*, EDITURA DE VEST, TIMIȘOARA, 2000
- IONESCU, M. RADU, *DIDACTICA MODERNĂ*, EDITURA DACIA, CLUJ, 1995
- JUDE, I., *PSIHOLOGIE ȘCOLARĂ ȘI OPTIM EDUCAȚIONAL*, E.D.P., BUCUREȘTI, 2002
- PÎNIȘOARĂ, I. O., *COMUNICAREA EFICIENTĂ*, POLIROM
- PIAGET, J., *PSIHOLOGIA INTELIGENȚEI*, EDITURA ȘT, BUCUREȘTI, 1965
- SĂLĂVĂSTRU, DORINA, *PSIHOLOGIA EDUCAȚIEI*, POLIROM, 2004
- ȘOITU, L., *PEDAGOGIA COMUNICĂRII*, INSTITUTUL EUROPEAN, 2001
- STROE, MĂRCUȘ, *COMPETENȚA DIDACTICĂ*, EDITURA ALL, 1999